

Мұрат Мөңкеұлы шығармаларындағы тарихи шындықтың бейнеленуі

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.11.2024

СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/170647/

Мұрат Мөңкеұлы (1843–1906) – қазақ әдебиетінің көрнекті өкілдерінің бірі, зар заман ақындарының қатарындағы тұлға. Оның шығармашылығы XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ даласындағы саяси-әлеуметтік, тарихи жағдайларды терең түсінуге мүмкіндік береді. Ақынның жырлары патшалық Ресейдің отаршыл саясатына қарсы наразылықты, ұлттық құндылықтарды қорғауды және ел болашағына алаңдаушылықты бейнелейді.

Тарихи шындықтың бейнеленуі

Мұрат Мөңкеұлының шығармаларындағы тарихи шындық бірнеше негізгі бағытта көрініс табады:

1. Отаршылдық саясаттың әсері

Ақынның жырларында патшалық Ресейдің қазақ даласындағы отарлау саясатына деген терең қарсылық байқалады. Ол жердің тарылуы, қазақ халқының дәстүрлі өмір салтының бұзылуы және еркіндіктің жоғалуы сияқты мәселелерді өткір көтереді.

- «Үш қиян» толғауы:

Мұнда ақын қазақ даласындағы отарлау саясатының салдарынан туған ауыр жағдайды сипаттайды. Халықтың жерінен айырылуы мен дәстүрлі билік жүйесінің күйреуі негізгі тақырыпқа айналады.

«Адыра қалғыр Үш қиян,
Басқа жұртқа қосылып,
Салтанатың қайтқан күн...»
Бұл жолдарда Мұраттың қазақ жерінің құнарлы аймақтарының
басқаларға өтуін ауыр күйінішпен суреттейді.

2. Ұлттық бірлікті сақтау идеясы

Мұрат қазақ халқының бірлігінің бұзылуын отаршылдық саясаттың негізгі нәтижесі ретінде көреді. Ол руаралық алауыздық пен қазақ халқының өзара ынтымағының әлсіреуіне алаңдайды. Ақын шығармаларында ұлттық құндылықтарды сақтап қалу қажеттілігі жиі қозғалады.

3. Дәстүрлі құндылықтарға сүйену

Мұрат шығармашылығы қазақтың салт-дәстүрі, ата-баба мұрасы, тарихи тұлғалар мен ерліктер туралы мадақтау арқылы халықтың рухын көтеруді көздейді. Ол қазақтың өз мәдениеті мен рухани байлығын сақтауы керектігін баса айтады.

- «Қараша, желтоқсан мен сол бір-екі ай» толғауында дәстүрлі өмір салтын өзгерткен заманға өкініш білдіреді.

4. Тарихи тұлғалар мен оқиғалар

Мұраттың жырларында қазақ тарихындағы батырлар мен би-шешендер туралы естеліктер де маңызды орын алады. Бұл арқылы ол халықтың тарихи жадын сақтауға тырысады.

Мұрат шығармаларының ерекшелігі

- Шынайылық:** Ақын қазақ даласындағы шындықты жасырмай, халықтың ауыр тағдырын нақты бейнелейді.
- Көркемдік шешімдер:** Мұраттың шығармаларында бай метафоралар мен айқын образдар қолданылады, бұл тарихи жағдайды сезімтал әрі әсерлі түрде жеткізеді.
- Зар заман сарындары:** Ақын өз дәуіріндегі қиыншылықтарды суреттеуде зар заман поэзиясына тән риторика мен үмітсіздік мотивтерін қолданады.

Қорытынды

Мұрат Мөңкеұлының шығармашылығы қазақ халқының отаршылдық кезеңдегі тарихи жағдайын түсінуге мүмкіндік береді. Ақын шығармалары тек қазақ даласының сол кезеңдегі ауыр ахуалын бейнелеп қана қоймай, ұлттық рухты сақтауға үндейді. Мұраттың тарихи шындыққа негізделген жырлары – қазақ әдебиетінің асыл мұрасы және ұлттық сана-сезімді қалыптастырудағы маңызды қазына.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.